Această operă este pusă la dispoziţie sub licenţa

Creative Commons Attribution 4.0 International License (CC-BY- 4.0)

Programul de Formare Continuă al Bibliotecii Centrale Universitare „Carol I” prin vizite documentare. O vizită documentară la Muzeul Cotroceni

Emanuela Florea-Paraipan
Biblioteca Centrală Universitară „Carol I”
Biblioteca de Ştiinţe Politice
Email: ema_paraipan@yahoo.com

Emanuela Florea-Paraipan lucrează ca bibliotecar la Biblioteca Centrală Universitară „Carol I”, Filiala Științe Politice. Este specializată în istorie și domeniile sale de cercetare actuale sunt biblioteconomie, muzeologie, arheologie și studii evreiești.

Rezumat

În acest eseu ne propunem să subliniem rolul vizitelor de documentare în cadrul programelor de formare continuă a specialiștilor din biblioteci. Ca alternativă de formare continuă, Biblioteca Centrală Universitară „Carol I” derulează un program anual de vizite documentare la muzeele din București, pentru a observa și analiza din punct de vedere istoric, biografic, literar, artistic și științific, modul în care a evoluat spiritualitatea românească la nivel național, dar și în afara granițelor. Ca metodă de instruire inițială pentru înțelegerea moștenirii naționale, vizitele profesionale la instituții culturale permit descoperirea categoriilor de colecții, structura și valoarea lor pedagogică în procesul de învățare, predare și formare.

Cuvinte cheie: *instruire continuă, bibliotecari, documentare, vizită documentară*

Introducere

Astăzi nu cred ca există român care să nu fi auzit de Palatul Cotroceni. Sus pe deal în cartierul cu acelasi nume, vis-a-vis de Grădina Botanică, este sediul Administraţiei Prezidenţiale. Pentru locuitorii capitalei care trec grăbiţi prin frumosul cartier Cotroceni, Palatul pare a fi acolo din toate timpurile, dar chiar aşa este. De peste trei secole a fost

BDD-A27041 © 2016 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:52:19 UTC)

martorul istoriei tulburate şi tulburătoare. Iniţial mănăstire a devenit la scurt timp aşezământ domnesc, Palat Regal şi după abolirea monarhiei sediul Administaţiei Prezidenţiale până în prezent.

După decembrie 1989, prin Hotărârea Guvernului României nr. 478 din 10 iulie 1991, a fost înfiinţat Muzeul Naţional Cotroceni, ca instituţie de reprezentare naţională, în subordinea Ministerului Culturii. La 27 decembrie 1991, latura veche a Palatului a fost deschisă marelui public, iar, ulterior, prin H.G. 1279 din 20 decembrie 2001, Muzeul a fost transferat în subordinea Administraţiei Prezidenţiale. (1) Înconjurat de ziduri înalte Palatul Muzeu aniversează un sfert de veac de când îşi încântă vizitatorii, nerăbdător să-şi releve istoria zbuciumată.

Muzeul Naţional Cotroceni este un întreg complex ce cuprinde Palatul Cotroceni, Biserica Mănăstirii Cotroceni şi Cuhnia cu pivniţele domneşti.

Istoric

Dealul Cotroceniului, cândva pădure deasă, parte a Codrilor Vlăsiei, a intrat în istorie atestat documentar în secolul 17 printr-un hrisov din 27 noiembrie 1614. Moşia revine în iunie 1660 logofătului Şerban Cantacuzino pentru serviciile aduse domnitorului Gheorghe Ghica. Dar cum la acea vreme domniile se schimbau des, Şerban Cantacuzino este nevoit să se refugieze pentru a scăpa cu viaţă de prigoana lui Duca Vodă, noul domnitor cu care a intrat în conflict. Astfel s-a cotrocit în pădurea deasă câteva zile. La 7 octombrie 1678 a reuşit să ajungă la Ţarigrad (Isatmbul - Constantinopole) şi de acolo să revină ca domnitor al Ţării Româneşti. Ca o recunoştinţă pentru ţinutul care l-a ajutat să se ascundă, să se cotrocească, asa cum frumos se spunea în acele vremi, la 26 mai 1679 pisania bisericii de la Cotroceni atestă începerea lucrărilor, fiind terminată trei ani mai târziu în luna octombrie 1682. O frumoasă mănăstire, o bijuterie arhitecturălă şi mănăstirească construită în stil brâncovenesc.

În istoria aşezământului de la Cotroceni se disting patru perioade:

a) perioada de la construcţia sa şi până în 1893 când a fost mănăstire şi reşedinţă domnească de vară;

b) a doua perioadă este din 1893 şi pâna in 1947 când a fost Palat Regal;

c) a treia perioadă de la abdicarea forţată a Regelui Mihai 1947 şi până în 1976, perioadă de distrugere şi de degradere. În această vreme a fost Palatul Copiilor;

d) din1977 până în prezent când a devenit sediul Administraţiei Prezidenţiale.

În prima perioadă, de la construcţia sa şi până în 1893 când a fost mănăstire şi reşedinţă domnească de vară. Mănăstirea avea şi tipografie devenind un important centru de cultură românească, asemeni multor aşezăminte româneşti. Deasemeanea a folosit şi ca reşedinţă a domnitorilor Ţării Româneşti Şerban Cantacuzino, Constantin Brâncoveanu, Nicolae, Ioan şi Constantin Mavrocordat. Domnitorul Şerban Cantacuzino a şi fost înmormântat aici după dorinţa sa.

Prin aşezarea sa strategică, fiind şi în afara Bucureştiului iar vremurile foarte nesigure, mănăstirea a servit şi ca loc de refugiu şi de apărare pentru domnitorii români din calea armatelor străine: otomane, ruse, austriece. A fost martoră la Revoluţia lui Tudor Vladimirescu: *„pentru ca la 19-31 martie slugerul Tudor să fie la Cotroceni, unde s-a pregătit să intre în Bucureşti”*. (2)

BDD-A27041 © 2016 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:52:19 UTC)

Două decenii mai târziu la Revoluţia de la 1848 Fuad Efendi, delegatul Porţii la Bucureşti care participă la înăbuşirea Revoluţiei Române de la 1848 înlocuindu-l pe Suleyman Paşa la insistenţa diplomaţiei ruse, şi-a aşezat trupele în preajma mănăstirii. Ulterior el a folosit mănăstirea ca închisoare pentru fruntaşii revoluţiei care au fost arestaţi. „*Din arestul lor de la Cotroceni, au fost trimişi spre Dunare şi îmbarcaţi în ghimii*". (3)

Şi intemperiile vremii cum a fost cutremurul din 1802, au avariat grav aşezământul. A fost reparată şi ulterior reamenajată în timpul domnitorului Alexandru Ioan Cuza în 1862 care de asemenea a folosit-o ca reşedinţă de vară. Ulterior, după înlăturarea sa, tot aici a fost şi arestat. Bineînţeles mai apoi şi Principele Carol s-a retras la Cotroceni în vara lui 1870 după izbucnirea războiului franco-german, din cauza orientării francofile a opiniei publice dar şi pe fondul nemulţumirii declanşate de scandalul Strousberg cu Societatea Căilor Ferate.

Gustav Heinrich Wilhelm Rasch, călător german prin Principate, participant la Revoluţia de la 1848. În timpul exilului la Paris îl cunoaşte pe C A Rosetti. Călătoria sa în România a avut loc în primavara anului 1866 în timpul Locotenenţei Domneşti. Acesta nota despre mânăstire: „*Aceasta este o mănăstire sau un palat de vară al unui principe ? În mijlocul curţii se înalţă încă vechea biserică a mănăstirii.)...) La stânga şi la dreapta turlelor urâte se află două clădiri moderne, ce nu se deosebesc nici prin proporţiile spaţiilor, nici prin liniile lor. Prinţul Cuza a pus să fie ridicate amândouă casele, pentru a locui acolo în timpul lunilor fierbinţi de vară*". (4) Acesta, german fiind şi mare admirator al Principelui Carol I, critică modestia locului socotindu-l nedem de un principe german.

Ceea de a doua perioadă este din 1893 şi pâna în 1947 când a fost Palat Regal. Între 1893-1895 s-a construit pe locul vechilor case domneşti, din dorinţă regelui Carol I, Palatul Cotroceni după planurile arhitectului Paul Gotterau. În 1890 în România s-a introdus pentru prima dată iluminatul electric şi telefonul în Bucureşti astfel că palatul era dotat cu toate facilităţile vremii.

Arhitectul francez Alfred Jules Paul Gottereau modernizează vechile case domneşti, unele sunt dărâmate transformându-le într-un palat pe care Regele Carol I l-a dorit a fi o reşedintă pentru familia principelui moştenitor. Palatul este construit în stilul eclectic francez. În 1897 tânara famile princiară se mută în noul Palat Cotroceni. Din 1915 palatul este dotat şi cu încalzire centrală.

În această perioadă Palatul a fost grav avariat de cutremurul din 1940 şi mai apoi de bombardamentele din 1944. Afectat în foarte mare parte de cutremurul din 10 noiembrie 1940 s-a renunţat temporar la folosirea sa. Au fost demarate lucrări de reparaţie a Palatului încredinţate arhitectului Mario Stoppa, dar şi lucrări de consolidare a bisericii şi clopotniţei încredinţate arhitectului Petru Antonescu.

Apoi a urmat bombardamentul din 1944 în timpul căruia a fost distrusă o parte din aripa de sud a incintei principale unde se afla apartamentul prinţului. Lucrările au continuat sub conducerea arhitecţilor N. Lupu şi Ştefan Balş. Dar considerate nesatisfăcătoare, în 1946 se dorea constituirea unei comisii care să dispună demolarea corpului principal al palatului.

După abdicarea forţată a Regelui Mihai şi înlăturarea Monarhiei Palatul a avut de suferit prin distrugerea valorilor sale. Ulterior în 1953 se va redeschide şi va deveni

BDD-A27041 © 2016 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:52:19 UTC)

Palatul Copiilor. Va găzdui cercuri de literatură, de pictură, de balet. Va fi la dispoziţia copiilor până în 1976.

Încă înainte de cutremurul din 1977 s-a început un amplu proiect de restaurare a palatului. Cutremurul din 1977 a fost devastator. Iar mai apoi ce nu a dărâmat natura dezlănţuită a fost distrus de mâna „ucigaşă" a omului. Biserica Mănăstirii Cotroceni, monument istoric a fost demolată în iunie 1984.

După cum este menţionat în monografia de excepţie a autorilor doctor arhitect Nicolae Vlădescu şi inginer Petre Badea „*Palatul Cotroceni*", autorii care s-au ocupat de salvarea şi restaurarea palatului, „*corpurile vechi însumează o suprafaţă de 20 900 de mp, care reprezintă aproximativ 59% din întregul palat, iar corpul nou are o suprafaţă desfăşurată de 14 100 de mp şi care reprezintă 41% din patalul Cotroceni*". (5)

Palatul Cotroceni

Muzeul Cotroceni este impresionant prin frumuseţe şi bun gust atrage admiraţia oricărui vizitaor. Refăcut şi restaurat pentru a fi deschis publicului, palatul poartă amprenta locatarei sale Regina Maria. Iubitoare a frumosului, modernă, mereu în pas cu vremea şi descoperirile tehnice palatul este o fărâma a sufletului său.

Încă de la construcţia sa Palatul avea instalaţie de încălzire cu aburi şi iluminat electric. Instalaţia de încalzire este înlocuită în 1916 cu instalaţia de calorifer iar cea de iluminat electric este reînnoită şi sunt montate noi corpuri de iluminat în 1927. Salonul de aur este pavat cu faianţă în 1920. Din 1936 la palat se montează lift şi este dotat şi cu aparate de proiecţie cinematografică.

Carol I a construit în jurul palatului Gara Cotroceni care servea drept gară regală şi care a fost funcţională până în 1947. Aceasta a fost desfiinţată împreună cu tronsoanele de linie care o legau de reţeaua CFR. Clădirea fostei gări serveşte azi drept una din intrările Palatului Cotroceni.

Întregul complex a fost restaurat, mănăstirea reconstruită de aceeasi echipă care a restaurat şi Biblioteca Centrală Universitară din Bucureşti, altă lucrare de excepţie a arhitectului Gottereau executată la dorinţa lui Carol I. Încăperile destinate viitorului Rege Ferdinand prezintă o caracteristică germană prin piesele de mobilier, stil arhitectural, decoraţiuni, sunt sobre dar impunătoare. Încăperile destinate Reginei Maria din contră sunt delicate, luminoase, decorate cu sensibilitate chiar de către Maria sau după schiţele ori la dorinţa ei.

Holul de Onoare, actualmente locul de începere a vizitei ghidate a muzeului este conceput de către arhitectul francez Paul Gottereau (1843-1904), la finele secolului al XIX-lea. El este inspirat de interiorul Operei Garnier din Paris, prezintă o impozantă scară din marmură Cibolino, cu trepte din marmură de Carrara și cuprinde două niveluri. Deşi nu are dimensiunile monumetale ale celebrei opere, frumusetea şi bogaţia decoraţiei suplinesc cu succes acest aspect reuşind perfect să dea impresia de mareție, stârnind reacţii de încântare în ochii şi sufletul vizitatorilor. Pilaştrii încadrează arcadele şi susţin friza decorativă, în stucatură parţial aurită, cu şiruri de ove, denticuli, volute şi consolete, frunze de acant şi ştiuleţi de porumb.

Din holul de onoare printr-un coridor lung se face trecerea către Sufrageria regelui Carol I, numită şi Sufrageria Germană. Ea a fost refăcută în totalitate în procesul

BDD-A27041 © 2016 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:52:19 UTC)

de restaurare având ca model sufrageria Castelui Peleş. Deasemenea şi cea mai mare parte a obiectelor sunt noi, refăcute pe baza fotografiilor din epocă, dar candelabrul este cel original.

Salonul de Vânătoare este conceput în stilul neorenaştere italiană de către arhitectul ceh Karel Liman (1855-1929), datează din anii 1925-1926. Plafonul, ancadramentele şi lambriurile, sculptate în lemn de tei, formează un interesant contrast cu pietrăria albă de Rusciuc, material din care au fost realizate pavimentul şi coloanele. Salonul cuprinde panoplii cu arme, trofee şi mobilier specific încadrării stilistice.

Salonul Florilor sau **Salonul de Aur** cum era cunoscut în epocă, este un spaţiu amenajat la îndemnul reginei Maria a României, decorat de ea, inspirat de stilul Seccesion, în anul 1900. Delicateţea si frumuseţea spaţiului sunt impresionante, păstrând şi transmiţându-i amprenta peste timp. Pereţii sunt împodobiţi cu frumoase ghirlande şi adăpostesc piese de artă decorativă specifice stilului Ludovic al XVI-lea, o garnitură de salon, cu scaune, fotolii, canapele şi banchete din lemn sculptat aurit şi tapisate cu mătase naturală, brodate manual şi două comode valoroase prin arta marchetăriei, pavat cu faianţă. Aici se află şi pianul Steinway al Reginei Elisabeta.

Biblioteca sau **Cabinetul de lucru al principelui Ferdinand**, aparţine stilului francez Henri al II-lea, fiind lucrată în lemn de ulm. În partea superioară se află galeria etajată, a cărei balustradă traforată este susţinută de grupuri de colonete, iar un şemineu deosebit, din marmură Portoro, de culoare verde întregeşte atmosfera de epocă.

Salonul Alb este cunoscut astăzi ca **Salonul Cerchez**, purtând numele arhitectului român Grigore Cerchez (1850-1927), care la iniţiativa reginei Maria a României a amenajat acest spaţiu în anii care au urmat Primului Război Mondial, în stilul neoromânesc. El este Marele Salon de Recepţie al Palatului Cotroceni. Pentru realizarea acestui salon, au fost dezafectate alte două spaţii şi anume Salonul de Dans şi Sufrageria. Aceasta din urmă, Sufrageria este locul unde s-a ratificat în august 1916, decizia de intrarea a României în Primul Război Mondial de partea Antantei. Regele Ferdinand i-a replicat ferm lui P.P. Carp: „*România nu a adus nici pe unchiul meu, regele Carol I, ca să întemeieze o dinastie germana la gurile Dunarii, ci o dinastie naţională şi revendic pentru Casa mea cinstea de a fi îndeplinit în întregime misiunea pe care acest popor i-a încredinţat-o*". (6) În salon se află şi masa unde în decembrie 1947 Regele Mihai a fost forţat să semneze actul de abdicare. Peste ani aici s-au filmat şi unele cadre ale filmului **Zestrea sau bijuteriile domniţei Ralu**. (7)

Astăzi Salonului Cerchez se învecinează şi se continuă în acelaşi stil neoromânesc cu Sufrageria Palatului Cotroceni, edificată înaintea primei conflagraţii mondiale. Impresionant pentru orice vizitator în acest spaţiu este mobilierul: masa, mare, rotundă, şi scaunele, 24 la număr, cu spătare sculptate cu *arborele vieţii*, cele destinate doamnelor şi *vultur*i, cele destinate domnilor. Simbolistica este extrem de sugestivă: *arborele vieţii* este femeia, cea dătătoare de viaţă în timp ce bărbatul este *vulturul*, puterea. Mobilerul a fost realizate după schiţele şi desenele Reginei Maria. Astfel a reuşit subtil să impună prezenţa doamnelor la masă, alături de bărbaţi, chiar dacă aceştia erau conservatori în această privinţă. Astfel masa sufrageriei, mare şi rotundă aminteşte chiar de celebra masă a „*Regelui Arthur*" !

Dormitorul reginei Maria este conceput în stilul Tudor, mobilat cu piese care aparţin stilului Art Nouveau, este restaurat conform variantei din anul 1929. O tapiserie

BDD-A27041 © 2016 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:52:19 UTC)

din secolul al XVIII-lea se regăseşte deasupra patului, iar uşa deosebită de la intrarea în dormitor este refăcută din lemn de tei traforat ca o dantelă. Două statuete semnate de Miliţa Pătraşcu ne induc graţia atât de obişnuită a reginei Maria.

Într-un decor tapetat cu mătase de culoare vişinie, specific începutului secolului al XIX-lea, odinioară cameră a principilor, întâlnim **Salonul Empire**, mobilat cu influenţe egiptene susţinut de abundenţa decoraţiilor cu sfincşi, rozete, palmete, coroniţe de lauri aşezate pe lemnul de mahon.

Un alt salon situat pe latura de vest a palatului, este constituit de acest apartament inspirat de stilul Ludovic al XVI-lea, dar conceput cu accente englezeşti ale stilurilor de la sfârşitul secolului al XVIII-lea, dezvoltate de fraţii scoţieni arhitecţi Robert şi James Adam, dar şi de ebenistul Thomas Sheraton.

Biserica Mănăstirii Cotroceni

După abdicarea forţată a Regelui Mihai şi preluarea Palatului de către noul regim, Biserica a fost închisă. Ulterior Palatul Cotroceni a devenit Palatul Pionierilor, dar biserica a fost în continuare închisă, fapt ce a dus la o degragadare avansată. Palatul şi-a schimbat proprietarul, fiind preluat de Ceauşescu care l-a dorit pentru a fi sediul preşedinţiei. Cutremurul din 1977 a distrus aproape în întregime biserica. Biserica Cotroceni, centrul aşezământului, cel mai vechi şi important edificiu a fost inclusă în planul iniţial de restaurare a ansambluilui. Dar regimul comunist nu a considerat asta iar perioada anilor 80 a fost marcată de demolarea unor mari valori arhitectonice religioase.

Biserica Mănăstirii Cotroceni a fost demolată în iunie 1984, la 300 de ani de la înfrângera tucilor la asediul Vienei, distrugându-i menirea, oprind timpul. Ea a fost reconstruită în întregime în 2008-2009 exact pe amplasamentul iniţial şi de atunci reîntregeşte ansamblul muzeal, iar ctitorul sau Şerban Cantacuzino şi familia sa şi-au regăsit liniştea pierdută, osemintele fiind reînhumate. Plăcile funerare sunt cele originale, ca o minune acestea au fost salvate şi ascunse după demolare.

Cuhnia şi pivniţele domneşti sunt moştenirea medievală a ansamblului, martorii tăcuţi a 3 secole de istorie au intrat şi ele în procesul amplu de restaurare al Ansamblului Cotroceni. Impunătoarele ziduri de peste 1 m. grosime au fost atent restaurate. Specific perioadei medievale în construcţia pivniţelor domneşti şi bisericeşti din Ţara Românească este realizarea lor ca spaţii îngropate numai pe înalţimea pereţilor, bolţile fiind deasupra solului, pentru a permite, prin lunete, practicarea de ferestre pentru ventilaţie. (8) Astăzi spaţiile sau însufleţit şi găzduiesc expoziţii temporare.

Cotroceniul a fost mereu prezent în inima şi sufletul Reginei Maria, o parte din ele, ultimul său copil, Mircea, fiind înmormântat în biserica mănăstirii, în grabă, în toamna tragicului an 1916, deoarece familia regală şi conducerea statului sunt nevoiţi să se refugieze în Moldova din cauza ocupaţiei germane. La întoarcerea în capitală după sfârşitul primului Război Mondial, Regina Maria notează în *Însemnări zilnice:* „*Spre Cotroceni (....) acolo se îndrepta tot dorul meu în aceşti lungi, agitaţi şi dramatici ani, acolo în vechea bisericuţă în care micul mormânt abia a putu fi închis când am plecat noi. M-am întors la tine, micuţule Mircea.*" (9) Ulterior la cererea Prinţesei Ileana, în 1941, va fi reînhumat la capela castelui Bran.

BDD-A27041 © 2016 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:52:19 UTC)

Tot la Cotroceni, pe o alee în apropierea mănăstirii a fost înmormantată şi Prinţesa Mărioara fiica lui Carol I şi a Reginei Elisabeta în 1874. Ulterior la moartea Reginei Elisabeta, în 1916, Mărioara a fost reînhumată alături de mama sa la Curtea de Argeş. Mormântul său a fost descoperit întâmplător, cu prilejul lucrărilor de nivelare a platformei din zona de sud a parcului în toamna anului 1989 când a fost descoperită piatra tombală sculptată de Frederic Storck. (10)

„*Oamenii şi mâna lui Dumnezeu au salvat ctitoria cantacuzină de la Cotroceni, mănăstirea şi casele domneşti dezvoltate de principii urmaşi şi de monarhie*." (11)

Referințe bibliografice

(1) *Muzeul Cotroceni.* [Online]. [Accesat la 2 septembrie 2016]. Disponibil la: http://www.muzeulcotroceni.ro/istoric/3_muzeul_national_cotroceni/muzeul_national_cotroceni.html
(2) *Istoria Romanilor.* Bucureşti: Editura Enciclopedică, 2001, vol. 7, tom 1 p. 33.
(3) *Ibidem,* p. 402.
(4) *Călători străini despre Ţările Române în sec al XIX-lea*. Bucureşti: Editura Academiei Române, 2012, vol. VIII, p. 537.
(5) VLĂDESCU, Niculae; BADEA, Petre. *Palatul Cotroceni.* Bucureşti: Editura Universalia, 2009, p. 8.
(6) *Istoria Romanilor.* Bucureşti: Editura Enciclopedică, 2001, vol. 7, tom II, p. 421.
(7) VLĂDESCU, Niculae; BADEA, Petre. *Op. cit*., p. 233.
(8) *Ibidem*, p.126.
(9) MARIA, Regină a României. *Însemnări zilnice*. Bucureşti: Editura Historia, 2006, vol. 1, p. 5.
(10) VLĂDESCU, Niculae; BADEA, Petre. *Op. cit*., p. 483.
(11) *Ibidem*, p. 9.

BDD-A27041 © 2016 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:52:19 UTC)